

Den Haag

dienst: dienstcode

Retouradres: Postbus 12600, 2500 DJ Den Haag

Aan de gemeenteraad

Datum

29 januari 2025

Onderwerp

Afdoening motie: 'Stop op nieuwe aanmeldingen ABA behandelingen'

Ons kenmerk

OCW/10841140

RIS319558

Contactpersoon

Maxine Werff

Dienst

Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn

Afdeling

OCW Stad en Bestuur

Telefoonnummer

14070

E-mailadres

maxine.werff@denhaag.nl

Uw raad heeft, tijdens de bespreking van het voorstel inzake Programmarekening 2023 (RIS318640) op 10 juli 2024, de door het raadslid mevrouw Faïd ingediende motie 'Stop op nieuwe aanmeldingen ABA behandelingen (RIS319558) aangenomen. Hierbij informeert het college de raad over de afdoening van de motie.

De motie luidt als volgt:

Constaterende, dat:

- *uit een onafhankelijk onderzoek naar de ABA-behandelingen blijkt dat meer dan 40 procent van de mensen die een ABA-behandeling hebben gevolgd er een negatief zelfbeeld aan over houden.*
- *bij meer dan 30 procent van de behandelde mensen het leidt tot het maskeren van autisme kenmerken*
- *meer dan een derde van de mensen die zo een ABA-behandeling hebben gevolgd een zeer verhoogde kans hebben op een Posttraumatische stressstoornis (PTSS).*
- *de Nederlandse Autisme vereniging de ABA-behandeling aan de hand van dit onderzoek sterk afraadt.*
- *het Nederlands Jeugd Instituut (Nji) ABA niet erkent als interventie bij kinderen en jongeren met autisme.*
- *er drie instellingen zijn die ABA-behandelingen aanbieden in Den Haag.*
- *LBVSO meer dan 100 ernstige klachten heeft liggen over ABA-behandelingen in Den Haag.*

Verzoekt het college:

- *zorginstellingen die ABA-behandelingen aanbieden per direct geen nieuwe ABA-casussen aan te laten nemen.*
- *de raad hierover te informeren.*

In deze brief wordt toegelicht hoe het college uitvoering geeft aan deze motie.

ABA

Applied Behavior Analysis (ABA) is een verzamelnaam voor verschillende wetenschappelijk onderbouwde behandelvormen bij onder meer kinderen met autisme, gebaseerd op de principes van gedragstherapie. ABA kent veel varianten die breed worden toegepast. De laatste jaren is in Nederland kritiek op ABA ontstaan, mede naar aanleiding van discussies en video's uit Amerika waarin sprake was van repressieve toepassingen. Deze kritiek lijkt nu te zijn overgewaaid naar Nederland en richt zich voornamelijk op het gebruik van straffen en belonen bij ongewenst gedrag.

Onderzoeksrapport

In april 2024 verscheen het onderzoeksrapport 'Ervaringen van mensen met autisme, ouders en zorgverleners met ABA-behandelingen in Nederland', van het Nederlands Autisme Register (NAR). Onderzocht is of ABA-behandelingen en behandelingen die van ABA zijn afgeleid schadelijke effecten kunnen hebben op jeugdigen. Het ministerie van VWS gaf opdracht tot dit onderzoek nadat er via Leerlingenbelang Voortgezet Speciaal Onderwijs (LBVSO) meer dan 1500 klachten over ABA-behandelingen waren verzameld.

Het onderzoek van de NAR laat een divers beeld zien. Van de respondenten met ABA-ervaring zijn volwassenen met autisme (N = 36) vaker negatief over de ervaring (40%), dan de ouders (N=59) van kinderen met autisme (10% negatief) en zorgprofessionals (N=87) over ABA-behandelingen (ca 2% negatief). De geuite zorgen in het onderzoek gaan over de uitvoering, de kwaliteitscontrole, de intensiteit van de behandeling en de gevolgen voor het kind. De onderzoekers geven in het rapport aan dat de resultaten voorzichtig moeten worden bekeken, omdat sommige groepen mensen niet goed vertegenwoordigd zijn. Het is belangrijk om te noemen dat er ook positieve reacties zijn: ouders en zorgverleners die ABA willen behouden. Ouders stellen dat zij positieve ervaringen hebben met de ABA-methodiek, namelijk dat zij verbeteringen in gedrag en zelfstandigheid merken bij de kinderen.

Jeugdwet

Eerder is aangegeven dat het college ABA behandelingen of daaraan gerelateerde hulpvormen niet kan verbieden. De Jeugdwet biedt hier geen ruimte voor. Dit is in lijn met de staatssecretaris en diens reactie op het rapport van de NAR¹. De toelichting hierop is als volgt:

- De gemeente heeft op basis van de Jeugdwet een zorgplicht voor haar burgers. Om aan deze zorgplicht invulling te geven, heeft de gemeente Den Haag middels een aanbesteding een brede opdracht voor jeugdhulp aan Kracht en RandonJou gegund. Zoals uit de kamerstukken (33684, nr. 10, vergaderjaar 2013-2014) blijkt, is het in de praktijk de jeugdhulpaanbieder die op basis van zijn professionele autonomie beoordeelt welke voorziening precies nodig is (de behandelvorm), hoe vaak iemand moet komen (de omvang) en hoe lang (de duur). De wetgever geeft het college niet de bevoegdheid inbreuk te maken op de professionele autonomie van de jeugdhulpaanbieder. Het is aan het veld/-zorgprofessionals om op basis van wetenschap, professionele kennis en inzichten over effectiviteit te bepalen welke behandelingen wel of niet worden aangeboden (en hoe) en bijhorende kwaliteitsstandaarden vast te stellen.
- In artikelen 4.0.1 en 4.1.1 van de Jeugdwet staat vermeld aan welke voorwaarden jeugdhulpaanbieders dienen te voldoen. Deze voorwaarden zijn limitatief. Iedere verdergaande opgeworpen belemmering is daardoor niet wettig en dus ook niet bindend. De gemeente Den Haag kan daardoor geen verdergaande beperkingen vaststellen dan de voorwaarden die in de Jeugdwet zijn opgenomen.
- Wanneer er sprake is van kwalitatief slechte zorg of van geweld of onrechtmatige vrijheidsbeperkingen dan is het aan de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) om op te treden.

¹ Beleidsreactie op het rapport van de NAR over ervaringen van volwassenen, ouders en zorgverleners met ABA behandelingen (Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport; 11 juni 2024).

- Als het college besluit geen gebruik meer te maken van instellingen die ABA-methodieken gebruiken, maakt het college inbreuk op de professionele autonomie van de jeugdhulpaanbieders. Deze beperkende maatregel gaat verder dan de Jeugdwet toestaat, omdat het zou inhouden dat instellingen zonder een professionele individuele afweging of duidelijke juridische grondslag worden geweigerd op basis van de door hen gebruikte, wettelijk toegestane methodieken. Er is geen sprake van een onderzoek waaruit blijkt dat deze instellingen niet in staat zijn te voldoen aan de in de (Jeugd)wet gestelde voorwaarden. Hierdoor is dat een niet rechtmatig besluit.
- Tot slot, kent ABA veel varianten die breed worden toegepast. Er is niet zoiets als dé ABA. Er kan gebruik worden gemaakt van een keur aan evidence-based procedures en strategieën die ook bij ABA gebruikt worden, maar niet als zodanig worden benoemd. Ook kan onder de vlag van ABA slechts een aantal evidence-based procedures en strategieën worden gebruikt. Daardoor wordt het juridisch moeilijk te definiëren wanneer de aangeboden jeugdhulp onder de motie valt en wanneer niet.

Klachten over ABA-behandelingen

Naar aanleiding van het onderzoeksrapport van NAR, is bij de betrokken jeugdhulpaanbieders in Den Haag navraag gedaan naar eventuele klachten over de toepassing van (delen van) de ABA-behandelvorm. Daarnaast is de eigen klachtenregeling gecontroleerd. Uit beide acties is gebleken dat er in de periode 2022 tot medio december 2024 geen klachten zijn geregistreerd over ABA-behandelingen in Den Haag. Ook via de lokaal beschikbare routes voor het melden van klachten is niets ontvangen.

Daarnaast heeft er een gesprek plaatsgevonden met de LBVSO, waarin zij ons vertelde dat er bij hen 121 klachten zijn binnengekomen over de inzet van (delen van) de ABA-behandelvorm in Den Haag. Het zou gaan om inzet bij circa tien jeugdhulpaanbieders sinds 2022. LBVSO is vooralsnog niet bereid geweest om deze klachten, al dan niet geanonimiseerd, met ons te delen. Daarbij hechten wij eraan te melden dat er in Den Haag geen klachten zijn ontvangen: niet bij de zorgaanbieders en niet bij de hiervoor beschikbaar zijnde lokale routes. ²

De Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ) heeft ons bevestigd dat zij geen signalen over Haagse aanbieders hebben ontvangen. Wel heeft de IGJ andere instellingen buiten onze regio, die gebruik maken van ABA-behandelingen, geïnspecteerd. Dit heeft niet geleid tot zorgen over de methodiek of de uitvoering.

Recentelijke landelijke ontwikkelingen

Er is een groeiende aandacht voor de toepassing van ABA in Nederland, met uiteenlopende ervaringen en meningen over de effectiviteit en ethiek van de methodiek. Lopend onderzoek en beleidsdiscussies richten zich op het waarborgen van veilige en effectieve behandelingen voor mensen met autisme, waarbij de ervaringen van betrokkenen centraal staan.

Momenteel worden er op landelijk niveau de volgende stappen gezet:

- De Dutch Association for Behavior Analysis (DABA) is de beroepsvereniging voor ABA-professionals in Nederland en draagt bij aan professionalisering en kwaliteitsborging van ABA in NL. Momenteel is DABA bezig met het ontwikkelen van een kwaliteitsregister.
- Betrokkenheid van het Nederlands Jeugd Instituut (NJI): het NJI heeft de opdracht gekregen om een kennisproduct over ABA te ontwikkelen. Dit product moet professionals ondersteunen bij het maken van weloverwogen keuzes omtrent het gebruik van ABA en vergelijkbare methodieken.

² Routes voor het indienen van klachten: 1) via het digitale formulier van de Gemeente Den Haag, 2) per brief, 3) telefonisch naar 14070, 4) aan de balie, 5) via de jeugd ombudsman

Het NJi benadrukt dat het de verantwoordelijkheid is van professionals om kwaliteitsstandaarden te hanteren en de effecten van behandelingen kritisch te evalueren.

- Staatssecretaris Karremans: op 26 november 2024 heeft staatssecretaris Karremans de Tweede Kamer geïnformeerd over de voortgang rond de ABA-methodiek. In deze brief gaat hij in op de toepassing van ABA bij kinderen en jongeren met autisme en een verstandelijke beperking. De brief volgt op eerdere vragen en overleggen in de Kamer over dit onderwerp. De staatssecretaris benadrukt het belang van kwalitatieve en verantwoorde zorg voor deze doelgroep en gaat in op de zorgen en discussies die rondom de ABA-methode spelen. Hij geeft aan dat er gesprekken zijn gevoerd met betrokken partijen om de ervaringen en effecten van ABA in kaart te brengen. Daarnaast wordt het belang van verdere evaluatie en onderzoek naar de effectiviteit en ethiek van de methode onderstreept.

De samenwerkingsverbanden en jeugdhulpaanbieders

Hoewel er op dit moment geen solide juridische of inhoudelijke basis is om over te gaan tot een stop, nemen wij de zorgen van uw raad zeer serieus. Mede daarom zijn wij in gesprek gegaan met de samenwerkingsverbanden Kracht en RondomJou en de drie door hen gecontracteerde instellingen die ABA-behandelingen aanbieden. Met de samenwerkingsverbanden is afgesproken dat er elk kwartaal een gesprek plaatsvindt tussen de samenwerkingsverbanden en de drie betrokken zorgaanbieders over kwaliteit van de jeugdhulp, gemeten tevredenheid van de cliënten over de jeugdhulp en de bejegening van professionals en eventueel binnengekomen klachten.

De volgende uitgangspunten gelden:

- Een ABA-behandeling of daaraan gerelateerde behandelingsmethode is altijd een vrije keuze. Niemand, ouder noch kind, mag zich gedwongen voelen tot een bepaalde behandeling.
- Focus ligt op een kind-gestuurde benadering. Voorafgaand aan een behandeling wordt met ouders en jeugdigen in gesprek gegaan over specifieke wensen en behoeften. Bij het bepalen van behandeldoelen wordt rekening gehouden met wat een kind aankan.
- Dwang of straf worden niet toegepast. Critici verwijzen vaak naar verouderde ABA-praktijken waar de instellingen zich niet in herkennen.

De huidige praktijk is als volgt:

- De samenwerkingsverbanden zijn de toegang naar jeugdhulp. De gezinscoaches van Kracht en RondomJou blijven, ook in het geval van de inzet van ABA-behandelingen bij ouder en kind betrokken en volgen mede het traject.
- De instellingen voldoen aan uitgebreide (wettelijke) kwaliteitseisen. Zij voldoen aan alle voorwaarden die uit de Jeugdwet voortvloeien (zie ook hierboven). Kwaliteitscontrolemaatregelen, inclusief interne en externe audits (HKZ controles en werken met SKJ geregistreerde professionals), zijn aanwezig. Instellingen overleggen hoge cliënttevredenheidsdata³ en ontvangen geen formele klachten. Naar aanleiding van de motie hebben zij vele blijken van steun ontvangen en de bevestiging dat ouders en kinderen tevreden zijn met de behandelingen.
- Kwaliteit, waarborgen van ethiek en het aanpakken van specifieke zorgen zijn terugkerende onderwerpen die de contractmanagers van de gemeente met de samenwerkingsverbanden bespreken en de samenwerkingsverbanden doen dat met de door hen gecontracteerde instellingen.

³ Het cliënttevredenheidsonderzoek van Op Weg Jeugdhulp laat zien dat de ouders (n=77) een gemiddeld rapportcijfer geven van 8,5 voor de algemene ondersteuning bij Op Weg Jeugdhulp. De algemene cliënttevredenheid bij Stichting Liberis scoort een rapportcijfer van 9,4. Het cliënttevredenheidsonderzoek van Stichting REACH, laat zien dat de ouders (N=20) een de tevredenheid een gemiddelde scoren geven van 35,15 (op een schaal van 12 tot 36 van de ESQ).

